

Mikael Dubois
070 249 32 38
Mikael.dubois@tco.se

2020-03-31

Vissa sjukpenningförmåner och ersättning till arbetsgivare för kostnader för sjuklön

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian Vissa sjukpenningförmåner och ersättning till arbetsgivare för kostnader för sjuklön (promemoria S2020/02592/SF).

Allmänt

Coronapandemin har inneburit stort mänskligt lidande och exceptionella utmaningar för det svenska samhället. För många av TCO-förbundens medlemmar, särskilt inom vård och omsorg, har pandemin lett till en mycket ansträngd arbetssituation och hög arbetsbelastning. För andra har pandemin lett till risk för arbetslöshet och en stark oro för den egna ekonomin.

Regeringen föreslår i *Extra ändringsbudget för 2020 - Åtgärder med anledning av coronaviruset* (prop. 2019/20:132) olika åtgärder för att dämpa smittspridningen och minska belastningen på hälso- och sjukvården och åtgärder för att motverka negativ påverkan på ekonomin. Inom socialförsäkringsområdet föreslås att regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, ska kunna meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i socialförsäkringsbalken (SFB) om tillfällig föräldrapenning, sjukpenning och karens, smittbärapenning och handläggning av ärenden. Det föreslås också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om att ersättning i form av sjukpenning ska lämnas till en försäkrad som får ett karensavdrag från sin sjuklön. Då föreskrifter skyndsamt behöver tas fram bör detta överlämnas till regeringen.

TCO noterar att propositionen kommer att debatteras och beslutas i riksdagen den 2 april 2020 och att de bemyndiganden som de nu aktuella förslagen i promemorian förutsätter träder i kraft först den

7 april 2020. De här aktuella bemyndigandena till regeringen i propositionen förutsätter en situation av extra ordinära händelser i fredstid. Vad som avses med sådana händelser anges i författningskommentaren till förslaget om ändring av 2 kap. 5a § SFB (prop. 2019/20:132 s. 97). De åtgärder som regeringen kan vidta med anledning av ett sådant bemyndigande bör därför, utöver att begränsas till en sådan särskild händelse, även begränsas i tiden, och alltså inte gälla tills vidare.

Det är mycket angeläget att de nödvändiga lagstiftningsåtgärder som nu införs under stor press och kort beredningstid och som möjliggör för regeringen, och de myndigheter som regeringen bestämmer, att vidta sådana åtgärder som i normala fall ankommer på riksdagen, utreds och utvärderas så snart den nu aktuella krissituationen med covid-19 är över.

I promemorian *Vissa sjukpenningförmåner och ersättning till arbetsgivare för kostnader för sjuklön* (S2020/02592/SF) föreslår regeringen föreskrifter och åtgärder kring sjukpenning och karens, ersättning för kostnaderna för sjuklön, läkarintyg i sjukpenningärenden, utlämnande av personuppgifter på medium för automatiserad behandling och bemyndiganden till Försäkringskassan.

TCO ställer sig huvudsakligen positiv till regeringens förslag. Att kraftfulla åtgärder tillfälligt sätts in för att minska smittspridningen genom att underlätta för dem som blir sjuka, eller har en högre risk att bli sjuka, att stanna hemma med kompensation från de allmänna trygghetssystemen är nödvändigt för att minska belastningen på hälso- och sjukvården och minska antalet som insjuknar i covid-19. Utökad rätt till ersättning för höga sjuklönekostnader är också nödvändig för att minska de ekonomiska konsekvenserna av en kraftig ökad sjukfrånvaro och i övrigt mycket ansträngd ekonomisk situation för många arbetsgivare och företag.

Regeringens förslag kommer för Försäkringskassan innebära en avsevärt ökad belastning administrativt och ekonomiskt, varför regeringen ökar anslagen till Försäkringskassan i den extra ändringsbudgeten (prop. 2019/20:132, s. 96 och 111). TCO vill här understryka vikten av att regeringen följer upp utvecklingen och om det skulle behövas är beredd att tillskjuta ytterligare medel. Att handläggningen och administrationen av de föreslagna åtgärderna blir skyndsam och korrekt kommer bli centralt för tilltron till Försäkringskassan och statens förmåga att hantera krissituationer. Det är också centralt för att motverka att den rådande situationen ger

tillfälle till oegentligheter och otillbörligt utnyttjande av de tillfälliga regelverken.

TCO noterar att regeringen förslag inte tycks omfatta aviserade angelägna förslag om smittbärrpenning.

Särskilda synpunkter

Sjukpenning och karens

Regeringen föreslår att den som påförs karensavdrag mellan den 11 mars och 31 maj ska ha möjlighet att från Försäkringskassan ansöka om en särskild sjukpenning som kompensation.

Anställda föreslås kunna ansöka om kompensation för karensavdrag i form av sjukpenning. Sjukpenningen lämnas med 700 kr oavsett karensavdragets storlek. Kompensation lämnas för endast ett karensavdrag inom en sjukperiod, vilket innebär att den som har flera anställningar och inom loppet av 5 dagar inte blir kompenserad för fler än ett karensavdrag. Vidare föreslås Försäkringskassan inte behöva fastslå i vilken utsträckning arbetsförmågan är nedsatt eller fastställa en sjukpenninggrundande inkomst, vilket innebär att kompensation även lämnas till de som saknar en SGI.

Egenföretagare som har inkomst av annat förvärvsarbete kan ansöka om sjukpenning som lämnas med ett schablonbelopp på 804 kr per dag för sjukperiodens första 14 dagar oavsett vilket antal karensdagar egenföretagaren har valt. Sjukpenning grundad på SGI eller kompensation för karensavdrag ska inte kunna lämnas samtidigt för denna tid.

Arbetslösa eller andra grupper som vid sjukskrivning får sjukpenning från Försäkringskassan ska få sjukpenning även första dagen i sjukperioden.

TCO tillstyrker i huvudsak regeringens förslag. TCO har dock följande synpunkter och kommentarer på olika delar av förslagen kring karens och sjukpenning. För det *första* är den föreslagna kompensationen på 700 kr långt ifrån tillräcklig för flertalet heltidsanställda tjänstemän (det är dessutom 700 kr innan skatt). Omkring 60 procent av TCO förbundens medlemmar har en

månadslön som ligger över taket i sjukförsäkringen. För många av dem kommer ett karensavdrag även med den föreslagna kompensationen fortsätta att utgöra en betydande kostnad. Det är centralt att nivån på kompensationen är sådan att den får avsedd effekt, och det kan därför finnas skäl att se över nivån framöver och vad nivån grundas på och hur den har beräknats. Att karensen för de allra flesta fortsätter att innebära en betydande kostnad rimmar också illa med att regeringen har presenterat åtgärden som att ”karensavdraget slopas” – i synnerhet som arbetsgivare fortfarande ska göra ett karensavdrag på sjuklönen.¹

TCO noterar också att egenföretagare i regeringens förslag får en högre kompensation, och för systemets kongruens hade det varit önskvärt om anställda också fått en kompensation på samma nivå.

För det *andra* noterar TCO att kompensation endast kan lämnas för ett karensavdrag under en 5-dagarsperiod. Men som även påpekas i promemorian innebär detta att de som har flera arbetsgivare, och därför kan påföras flera karensavdrag, då kommer att få bära denna kostnad själva. Att ha fler än en arbetsgivare är särskilt vanligt inom vissa branscher såsom inom kultur och media. Personer med låga inkomster och en svag ställning på arbetsmarknaden tenderar också att ha fler än en arbetsgivare. Med tanke på att syftet med åtgärderna är att förhindra smittspridning och att personer går till arbetet fast de är sjuka eller tillhör en riskgrupp, riskerar detta att förfela syftet. TCO anser därför att kompensation bör kunna ges för fler än ett karensavdrag under en 5-dagarsperiod om avdragen görs av olika arbetsgivare.

För det *tredje* noterar TCO att regeringens förslag innebär att egenföretagare som har valt fler än 14 karensdagar inte får kompensation för samtliga karensdagar. Samtidigt finns det en risk att dessa företagare av ekonomiska skäl återgår till sin verksamhet innan de är fullt friska och därmed riskerar att sprida smitta. En lösning är att göra det möjligt för egenföretagare som har valt fler än

¹ Den allvarliga situationen kräver att regeringens förslag behandlas skyndsamt, och det är därför inte meningsfullt att föreslå alternativa konstruktioner kring kompensation för karensavdraget. TCO vill dock peka på möjligheten att låta arbetsgivare stå för sjuklönen utan att göra karensavdrag och därefter kompensera arbetsgivare för den ökade sjuklönekostnad det innebär. En sådan lösning skulle sannolikt vara mer ändamålsenlig då den tar bort den omedelbara kostnaden för karensavdraget i motsats till den föreslagna konstruktionen där ansökan om kompensation görs i efterhand. En sådan alternativ lösning tar också bort risken att personer som är berättigad till kompensation av olika anledningar underlåter att ansöka från Försäkringskassan.

14 karensdagar att ansöka om sjukpenning baserad på deras sjukpenninggrundande inkomst i samband med att de behöver styrka nedsättningen av arbetsförmåga på grund av sjukdom med läkarintyg. Då antalet företagare som har valt fler än 14 karensdagar är relativt få, som visats i betänkandet Företagare i de sociala trygghetssystemen (SOU 2019:41), torde en sådan lösning inte leda till någon betydande administrativ belastning för Försäkringskassan.

Till sist vill TCO lyfta fram att det är centralt att Försäkringskassan är tydlig med information om möjligheten att ansöka om kompensation för karensavdrag som utgått under den aktuella perioden för att säkerställa att åtgärden får avsedd effekt. Det är också mycket viktigt att snabbt få de föreslagna systemen på plats för att få avsedd effekt och bidra till minskad smittspridning.

Ersättning för kostnaderna för sjuklön

Regeringen föreslår att arbetsgivare genom förändringar i regelverket kring ersättning för höga sjuklönekostnader ska ersättas fullt ut för sådana kostnader under april och maj.

TCO tillstyrker regeringens förslag men vill särskilt betona att det är centralt att förändringarna är tillfälliga och endast motiveras utifrån den exceptionella situation som råder i och med covid-19. Att arbetsgivare har ett sjuklöneansvar ser TCO som ett viktigt incitament för arbetsgivare att ta ett generellt ansvar för arbetsmiljön och det förebyggande arbetet för att motverka arbetsrelaterad ohälsa.

Läkarintyg i sjukpenningärenden

Regeringen har i proposition 2019/20:132 föreslagit ändringar i lagen (1991:1047) om sjuklön som innebär att den som blir sjukskriven inte behöver styrka nedsättning av arbetsförmågan med läkarintyg efter dag 7 i sjukskrivningen. I föreliggande promemoria föreslås att motsvarande också bör gälla de som inte omfattas av sjuklönelagen och istället får sjukpenning från Försäkringskassan. Det innebär att nedsatt arbetsförmåga behöver styrkas genom läkarintyg först efter dag 14 i sjukperioden.

TCO tillstyrker regeringens förslag.

Utlämnande av personuppgifter på medium för automatiserad behandling

Regeringen föreslår utökade möjligheter för automatiserat utbyte av information mellan Försäkringskassan och Skatteverket, och mellan Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och domstolarna.

Förslagen motiveras utifrån behovet av utökat utbyte av uppgifter i samband med administration och handläggning av förslagen kring karensavdrag och sjukpenning, och av påverkan från covid-19 på Försäkringskassans och andra myndigheters arbets sätt med ökad andel distansarbete.

TCO kan konstatera att regeringen nu föreslår att sjukpenning ska omfattas av 4c och 4f §§ förordningen (2003:766) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration. Mot bakgrund av att sjukpenning har ett nära samband med uppgifter om "hälsa", som enligt GDPR är en känslig personuppgift, saknar TCO en analys- och konsekvensbeskrivning av vad förslaget i det avseendet innebär för den enskildes personliga integritet. I promemorian förs ett resonemang om laglig behandling enligt artikel 6 GDPR, dock saknas ett motsvarande resonemang om behandling enligt artikel 9 GDPR. TCO ställer sig vidare frågande till varför man i promemorian enbart för ett resonemang om nyttan av förslagen och inte om nödvändigheten av behandlingen av dessa uppgifter. En fråga som inte har besvarats i promemorian är vilka de vägande skälen är till varför inte sjukpenning redan sedan tidigare ingår i de nu aktuella bestämmelserna. På vilket sätt har dessa skäl nu förlorat, eller i vart fall minskat, sin relevans? När det slutligen gäller varaktigheten av förslagen ligger det en naturlig tidsbegränsning avseende förslaget om en förordning om vissa sjukpenningförmåner med anledning av sjukdomen covid-19, se dock synpunkten ovan om att även begränsa den tid då förordningen ska gälla.

Någon begränsning finns dock inte i förslagen till ändringar i förordningen om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration, de är varken kopplad till en extraordinär händelse eller är begränsade i tid. Med tanke på den med nödvändighet snabba beredningen av ärendet i denna akuta situation ser TCO en risk med att dessa ändringar kommer att gälla tills vidare även efter covid-19.

Med dessa kommentarer tillstyrker TCO förslagen om utökade möjligheter till elektroniskt informationsutbyte mellan Försäkringskassan och Skatteverket, Pensionsmyndigheten och domstolarna.

TCO vill betona att det är viktigt att det löpande följs upp hur förslagen påverkar frågor som rör personlig integritet och sekretess.

Regeringen lyfter också fram det ökade behovet av distansarbete hos Försäkringskassan och på andra myndigheter på grund av covid-19. TCO vill understryka att det är viktigt att säkerställa att distansarbete inte medför att integritetskänsliga uppgifter hamnar i fel händer. Det är därför viktigt att säkerställa rutiner och att de följs när det gäller distansarbete, exempelvis kring säkra nätverk och rutiner kring hur känslig information sparas och kommuniceras elektroniskt.

Bemyndiganden till Försäkringskassan

Regeringen föreslår att Försäkringskassan bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om sjukpenning och karens enligt den nya förordningen. Försäkringskassan föreslås också få meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna om handläggning av ärenden i 110 kap. SFB när det gäller ärenden om sjukpenning och karens enligt förordningen. Sådana föreskrifter ska endast få meddelas vid extraordinära händelser i fredstid.

TCO tillstyrker regeringens förslag.

Therese Svanström

Ordförande

Mikael Dubois

Utredare